

De 12 pædagogiske mål

Vejledning til arbejdet med de pædagogiske mål i den pædagogiske læreplan

Vejledning til arbejdet med de pædagogiske mål i den pædagogiske læreplan

Skabelonen til arbejdet med den pædagogiske læreplan bygger på *læreplansblomsten* og det fælles pædagogiske grundlag for dagtilbud i Aarhus Kommune. Til de 6 læreplanstemaer i den pædagogiske læreplan kobler sig 12 pædagogiske mål for læringsmiljøerne i dagtilbuddene.

I forhold til de pædagogiske mål fremgår følgende af dagtilbudsloven:

§1, stk. 4. Det pædagogiske læringsmiljø skal ligeledes tilrettelægges **inden for to pædagogiske mål for hvert læreplanstema**, hvor de pædagogiske mål beskriver sammenhængen mellem læringsmiljøet og børnenes læring

§9, stk. 2 [...] Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. **Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål, som er fastsat i medfør af §8, stk. 9 [...]**

Formål

Formålet med vejledningen er dobbelt. Dels skal vejledningen skærpe opmærksomheden på arbejdet med de 12 pædagogiske mål i forbindelse med udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan og etableringen af en styrket evalueringskultur. Dels skal vejledningen understøtte evalueringen af arbejdet med den pædagogiske læreplan, der tager udgangspunkt i de 12 pædagogiske mål.

De pædagogiske mål er meget brede og omfattende. En meningsfuld evaluering afhænger af konkrete og målbare mål. Vejledningen søger at nedbryde de meget brede og omfattende pædagogiske mål ved både at opstille refleksionsspørgsmål og indikatorer for hvert af de pædagogiske mål. Ved at nedbryde målene i indikatorer, der kan fungere som målsætning for arbejdet med læringsmiljøerne lokalt, er det formålet at skabe sammenhæng til den evaluering af arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal gennemføres hvert andet år.

Endeligt er det også hensigten at understøtte den løbende udvikling af praksis på en fleksibel og enkel måde, der spiller sammen med det daglige pædagogiske arbejde.

Vejledningen er et bilag til punkt 5 i skabelonen til læreplanen, og skal fungere som en guide til, hvordan man kan arbejde med de pædagogiske mål i dagtilbuddene. I arbejdet med de pædagogiske mål er det væsentligt at være opmærksom på, at dette foregår med det fælles pædagogiske grundlag som bagtæppe. Ethvert arbejde med de pædagogiske mål bør således også være et arbejde med det fælles pædagogiske grundlag

Refleksionsspørgsmål

Refleksionsspørgsmålene har til formål at anspore til refleksioner over, og drøftelser af, hvordan arbejdet med de pædagogiske mål udmønter sig i den konkrete lokale pædagogiske praksis. Disse refleksioner kan med fordel tænkes ind i udarbejdelsen af den pædagogiske læreplan. Refleksionerne skal ligeledes understøtte, at den løbende evalueringskultur og evalueringen af arbejdet med læreplanen kan ske i umiddelbar forlængelse af det daglige arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Det er hensigten at refleksionsspørgsmålene leder til drøftelser af, hvorfor og hvordan vi organiserer de pædagogiske læringsmiljøer.

I sidste ende skal de drøftelser, som refleksionsspørgsmålene medfører, udmønte sig i læreplaner, hvor indikatorerne er en naturlig følge af realiseringen.

Indikatorer

Indikatorerne understøtter arbejdet med en løbende evaluering af læringsmiljøerne ved at sammentænke indikatorerne for høj kvalitet med arbejdet med de pædagogiske mål og den løbende evaluering.

Indikatorerne er udarbejdet med udgangspunkt i ECERS og ITERS. ECERS og ITERS påviser, at effekten af et dagtilbud af høj kvalitet kan spores hos børnene, selv når de går ud af folkeskolen 10 år efter de forlader dagtilbuddet. Foruden ECERS og ITERS er der i indikatorerne inddraget viden fra den forskning, der ligger bag fx 'Børns Tidlige Sprog' og motorikindsatsen i Sundhed. Dette for at afdække de pædagogiske mål bedst muligt.

Indikatorerne er ikke det eneste svar på høj kvalitet i læringsmiljøet, men det er påvist, at hvis I kan se indikatorerne i jeres eget læringsmiljø, så er I godt på vej.

Eksempler

Eksemplernes vigtigste opgave er at tjene, som det de er, og ikke mere end det, nemlig eksempler. Eksemplerne er et bud på, hvordan udmøntningen af en konkret indikator kan se ud i praksis. Eksemplerne vil ikke være dækkende for alle afdelinger, ligesom nogle eksempler vil være mere dækkende for vuggestuebørn end børnehavebørn og omvendt.

Eksemplerne er således et forsøg på at give et billede af, hvordan den givne indikator kan komme til udtryk i det daglige pædagogiske arbejde.

Ved at supplere med eksempler fra egen praksis, kan vejledningen opleves mere relevant og vedkommende, og udmøntningen af vejledningen til konkrete drøftelser af læringsmiljøerne kan således virke mere meningsfulde.

Opbygning

Vejledningen er bygget sådan op, at de pædagogiske mål står øverst til venstre, mens refleksionsspørgsmålene står øverst i højre kolonne. Indikatorerne på høj kvalitet står på den nederste halvdel af siden. Vejledningen er opsat grafisk, så du som læser først møder de pædagogiske mål, derefter ledes over i refleksionsspørgsmålene, inden den tynde guidelinje leder dig ned til indikatorerne. Denne opbygning skal ses i lyset af formålet med både refleksionsspørgsmålene og indikatorerne. Refleksionsspørgsmålene har til formål at understøtte drøftelser af, hvordan nedbrydningen af de pædagogiske mål finder sted i den konkrete lokale kontekst, mens indikatorerne angiver, hvordan et læringsmiljø af høj kvalitet kan se ud.

Grundet refleksionsspørgsmålenes og indikatorernes forskellige formål, er der ikke en 1:1 sammenhæng mellem refleksionsspørgsmål og indikatorer. Indikatorerne er så at sige, det vi stræber i retning af, mens refleksionsspørgsmålene gerne skal medvirke til at skabe drøftelser og refleksioner, der kan bidrage ind i udarbejdelsen af selve læreplanen, således indikatorerne bliver en naturlig følge af udmøntningen af læreplanen.

Anvendelse

Ved at sammentænke arbejdet med de pædagogiske mål og den løbende evaluering med indikatorerne for høj kvalitet, er det hensigten at understøtte den løbende kvalitetsudvikling på en fleksibel og enkel måde, der spiller sammen med det daglige pædagogiske arbejde.

Det er i den forbindelse væsentligt at pointere, at denne vejledning blot er en vejledning. Der er således alene tale om inspirationsmateriale til kvalificering af arbejdet med den pædagogiske læreplan og læringsmiljøer af høj kvalitet. Det er ligeledes afgørende at fremhæve, at vejledningen **ikke** er en tjekliste, der slavisk kan følges. Indikatorerne er ikke det eneste svar på høj kvalitet i det pædagogiske læringsmiljø. Men det er påvist, at netop disse indikatorer er tegn på god kvalitet. Nedbrydningen af målene i indikatorer er ligeledes et skridt på vejen i forhold til evaluering af de pædagogisk mål.

Husk, at eksemplerne med fordel kan suppleres med yderligere eksempler fra egen praksis med henblik på at gøre drøftelserne af det pædagogiske læringsmiljø mere vedkommende for udarbejdelsen af jeres lokale læreplan.

I forhold til den pædagogiske læreplan er det desuden væsentligt at slå fast, at den er fundamentet for det pædagogiske arbejde i dagtilbuddet. Det vil sige, det primære arbejdsredskab for udviklingen af den pædagogiske praksis i netop det dagtilbud, der har udarbejdet den.

Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Refleksionsspørgsmål

- Hvordan arbejder vi med børnenes nysgerrighed for forskellige kulturer og traditioner?
- Hvordan taler og undersøger vi sammen med børnene forskelle og ligheder mellem mennesker, herunder køn, oprindelse, status mv.?
- Hvordan inddrager vi børnegruppens mangfoldighed i etableringen af læringsmiljøer?
- Hvordan understøtter vi børnenes kreative udfoldelse, fantasi og nysgerrighed?
- Hvilken adgang har børnene til forskellige materialer, redskaber og medier (både analoge og elektroniske)?

Indikatorer

- Læringsmiljøet tilbyder materialer eller aktiviteter, som relaterer sig til emner som børnene finder interessante eller aktuelle.
 - *Eksempel: Tegninger af dyr efter en tur i dyrehaven, eller collage med ting i efterårsfarver.*
- Læringsmiljøet tilbyder elektroniske medier, som opmuntrer til kreativitet eller aktive bevægelser.
 - *Eksempel: Kreative tegne- eller maleprogrammer på en tablet, eller deltagelse i danse- eller motionsvideoer.*
- Læringsmiljøet understøtter og udvikler børnenes nysgerrighed og fantasi gennem kreativ udfoldelse med en række forskellige materialer og aktiviteter.
 - *Eksempel: Håndaftryk, billeder og tegninger, konstruktioner mv.*
- Personalet tager afsæt i den mangfoldighed og diversitet, der er i børnegruppen, og bruger dette som en ressource.
 - *Eksempel: At synge sange på mere end et sprog, spille musik fra forskellige kulturer, benytte tegnsprog for nogle ord.*
 - *Eksempel: Lave teaterforestillinger med børnene om forskellige kulturer.*
- Læringsmiljøet bærer præg af en kulturel bevidsthed, der kommer til udtryk gennem en række forskellige aktiviteter.
 - *Eksempel: Forskellige former for musik, fejring af forskellige helligdage og skikke, servering af forskellige etniske fødevarer.*

Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn, social og kulturel baggrund.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Refleksionsspørgsmål

- Hvordan skaber vi trygge rammer for børnene generelt – også når børnene er urolige, bange, vrede?
- Hvordan udfordrer vi det enkelte barn inden for dets nærmeste udviklingszone (NUZO)?
- Hvordan arbejder vi med selvhjulpenhed?
- Hvordan arbejder vi med, at alle børn er engagerede og motiverede i de gruppeaktiviteter, vi tilbyder?
- Hvad tilbyder vi børn, der forlader en aktivitet?
- Hvordan vælger vi, hvilke aktiviteter, vi tilbyder hvilke børn?
- Hvilke muligheder har børnene for samarbejde og leg på tværs af for eksempel alder, stuer og køn?
- Hvilken praksis har vi for dialogen med børn? (Lytte, turtagning, vente med at svare til barnet er færdig med at tale...)?
- Hvordan arbejder vi med børns vedholdenhed og gåpåmod?

Indikatorer

- Personalet styrker aktivt børnenes selvhjulpenhed i takt med, at børnene er klar til det – og guider de børn, som fortsat har brug for mere hjælp.
 - *Eksempel: Børnene lærer at spise selv og senere bruge bestik.*
 - *Eksempel: Børnene tager selv flyverdragt på.*
 - *Eksempel: Børnene vasker hænder efter toiletbesøg.*
- Personalet er respektfulde over for børnene og guider dem positivt.
 - *Eksempel: Håndterer konfliktløsningsproblemer på en rolig og relevant måde, samt lytter indtil barnet er færdig med at tale.*
- Personalet er støttende og tryghedsskabende, når børnene er urolige, vrede, bange eller sårede.
 - *Eksempel: Er forstående over for et barn, som har problemer med en ven.*
- Personalet er sensitive over for børns nonverbale tegn og responderer hensigtsmæssigt.
 - *Eksempel: Opdager under en rundkreds, hvornår børn har behov for fysisk aktivitet og handler på dette.*
- Personalet organiserer sig så der er opmærksomhed på hele gruppen.
 - *Eksempel: Personalet kommunikerer med hinanden for at sikre, at der ikke er dele af stuen, som ingen har overblik over, også når de arbejder med det enkelte barn eller en lille gruppe.*
- Personalet gennemfører så vidt muligt gruppeaktiviteter i mindre grupper. Hvis gruppeaktiviteter gennemføres i større grupper, skal børnene have mulighed at trække sig og lege selv.

Social udvikling

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Refleksionsspørgsmål

- Hvordan understøtter vi et læringsmiljø, hvor sociale kompetencer udvikles gennem leg?
- Hvordan arbejder vi med forskellighed som en ressource?
- Hvordan ved vi, om alle børn er i trivsel?
 - Hvad gør vi, hvis et barn mistrives?
- Hvordan etablerer vi et godt børnefællesskab i institutionen?
 - Hvilke tegn på et godt fællesskab blandt børnene, ønsker vi at se?
- Hvordan guider vi de børn, der er uden for fællesskabet?
- Hvordan kan vi som personale være gode rollemodeller i forhold til social udvikling?

Indikatorer

- Personalet fremhæver og italesætter de forskelle (og ligheder), der er i børnegruppen, på en måde, så mangfoldighed ses som en ressource.
 - *Eksempel: At synge sange på mere end et sprog, spille musik fra forskellige kulturer, benytte tegnsprog for nogle ord.*
- Personalet fremhæver børnenes positive sociale adfærd over for de andre børn i børnegruppen, med henblik på at børnene kan spejle sig i den positive adfærd.
 - *Eksempel: Roser børn, som hjælper andre børn, eller samarbejder om fx at bygge et tårn.*
- Personalet skal understøtte diversiteten i rollelegen, så børnene stifter bekendtskab med forskellige kulturer og minoritetsgrupper.
 - *Eksempel: Legetøj, som børnene kan relatere til, herunder fx et bredt udvalg af madvarer.*
- Personalet tilbyder læringsmiljøer, der fordrer, at børnene samarbejder, og derved styrker børnefællesskabet.
 - *Eksempel: Understøtter børnene i at bygge hule med hinanden.*
 - *Eksempel: Pizza-leg (Massage- og tillidsleg, hvor børnene laver "pizza" på ryggen af hinanden)*
 - *Personalet retter opmærksomheden mod børnenes følelser og relationen mellem børnenes handlinger og andres reaktioner.*
 - *Eksempel: "Du gav ham farvekridtet – det gjorde ham glad". Eller "Se på hendes ansigt – nu er hun ked af det"*
- Personalet involverer aktivt børnene i at løse deres konflikter og problemer.
 - *Eksempel: Hjælper børnene med at sætte ord på problemer og finde gode løsninger.*

Kommunikation og sprog

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Refleksionsspørgsmål

- Hvordan arbejder personalegruppen med at udvikle børnenes sproglige referenceramme ved introduktion af nye emner?
- Hvordan højner vi kvaliteten i dialogen i mellemrummene?
- Hvordan sikrer vi høj kvalitet i de sproglige læringsmiljøer – både ude og inde?
- Hvordan taler børn og voksne med hinanden?
- Hvordan hjælper vi børnene med at sprogliggøre deres tanker og følelser?
- Hvordan understøtter læringsmiljøerne børnenes sproglige udvikling?
- Hvordan er vi opmærksomme på at tale med ALLE børn?

Indikatorer

- Personalet benytter et nuanceret sprog for at specificere helt præcist, hvad de taler om. Sproget er passende og samtidig udfordrende i forhold til børnenes alder og færdigheder.
 - *Eksempel: Personalet navngiver mange forskellige genstande og handlinger.*
- Personalet introducerer nye spændende temaer og emner for at skabe en bred vifte af nye ord.
 - *Eksempel: "Se alle de frugter vi har her. Der er både æbler, bananer, kiwier og appelsiner"*
 - *Eksempel: Arbejde med brugen af synonymmer.*
- Personalet udvider børnenes forståelse af betydningen af de ord, som børnene bruger.
 - *Eksempel: Barnet siger; "mam mam", den voksne responderer; "Ja, vi skal have dejlig varm mad".*
 - *Eksempel: Personalet varierer sit sprog og kobler nye ord til de ord, som barnet allerede kender.*
- Personalet leger med sproget sammen med børnene.
 - *Eksempel: Gennem rim eller lyde*
- Personalet stiller mange åbne spørgsmål, som har flere svarmuligheder.
 - *Eksempel: Personalet stiller mange HV-spørgsmål (hvad, hvis, hvordan mv.) samt "fortæl mig om".*
- Der er mange personale-barn-samtaler. Samtalerne omhandler mange forskellige emner.
 - *Eksempel: Snak med børnene om intentioner.*
- Læringsmiljøet skal tilrettelægges så børnene understøttes i og stimuleres til selv at anvende sproget.
 - *Eksempel: Opfordrer børnene til at fortælle om oplevelser de har haft.*

Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Refleksionsspørgsmål

- Hvordan hjælper personalet børnene med at udvikle nye færdigheder, og udvikle det de allerede kan?
- Hvilke læringsmiljøer tilbyder vi – ude som inde – som understøtter bevægelse?
- Hvilke læringsmiljøer tilbyder vi, som understøtter både grovmotorisk-, finmotorisk- og sansemotorisk udvikling?
- Hvilke rammer skaber vi, så alle børn oplever bevægelsesglæde?
- Hvordan arbejder vi med, at børnene bliver fortrolige med egen krop, og udvikler god kropsfornemmelse?

Indikatorer

- Personalet etablerer et læringsmiljø, der understøtter børnene i at udfordre og udvikle sine fysiske færdigheder (i forhold til nærmeste udviklingszone).
 - *Eksempel: Iværksætte kraftbetonede lege (hoppe længere, løbe hurtigere, tempofyldte, samt udholdenhedslege).*
 - *Eksempel: Klatre i træer, gå på balancebom mv.*
- Personalet dagligt gør brug af materialer og aktiviteter, som stimulerer færdigheder i en bred vifte af de store muskelgrupper.
 - *Eksempel: Kravlebaner, gåture, balancegang, klatre op og hoppe ned, boldspil.*
- Personalet bruger udearealerne til at give børnene mulighed for at erfare forskellige typer af underlag, der understøtter forskellige typer af bevægelse gennem leg.
 - *Eksempel: Igangsætter lege på legeområder bestående af hhv. græs, gummi-asfalt, sand, fliser, sten mv.*
 - *Eksempel: Organiserer løb i forskelligt terræn.*
- Personalet tager initiativ til, grov- og finmotoriske aktiviteter.
 - *Eksempel: Opstiller motoriske baner med variationer (op/ned, over/under, blødt/hårdt underlag)*
 - *Eksempel: Sætter musik på, som børnene kan danse til.*
 - *Eksempel: Boldaktiviteter – kaste og gribe, sparke (med bolde af forskellige størrelser).*
 - *Eksempel: Arrangerer kreative miljøer, hvor der er mulighed for at klippe, klistre, folde.*
 - *Eksempel: Arrangerer madlavnings- og bageaktiviteter.*
- Personalet etablerer et miljø/aktiviteter, der stimulerer sanseapparatet.
 - *Eksempel: Arrangerer lege, hvor der indgår labyrintsans-, følesans- og muskelledsans stimuli.*
 - *Eksempel: Arrangerer gynge-, cykle-, hoppe- og tumlelege.*
 - *Eksempel: Arrangerer stille sanseaktiviteter med kroppen i ro (fx mindfulness).*

Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Refleksionsspørgsmål

- Hvilke muligheder stiller vi til rådighed for, at børnene kan få direkte kontakt med et bredt udsnit af naturen?
- Hvordan griber vi børnenes spørgsmål og optagethed som udgangspunkt for fælles undersøgelser og dialoger om natur, udeliv og science?
- Hvordan kan vi arbejde med bæredygtighed, så det bliver konkret og håndgribeligt for børnene?
- Hvordan arbejder vi med at udvide børnenes forståelse af årsag, virkning og sammenhænge?
- Hvordan arbejder vi med at understøtte børnenes matematiske opmærksomhed?

Indikatorer

- Personalet viser interesse og respekt for naturen og tager initiativ til aktiviteter, hvor børnene kan erfare og undersøge forskellige naturtyper og naturfænomener.
 - *Eksempel: Udforsker dyrs levevis, vejrfænomener, planter og årets gang på legeplads, skov, strand mv.*
 - *Eksempel: Maler, sammenligner eller sorterer natur/science-materialer.*
 - *Eksempel: Har kæledyr og planter som børnene kan observere og hjælpe med at passe.*
- Personalet bruger matematiske ord og koncepter i hverdagens aktiviteter og rutiner.
 - *Eksempel: Taler om former på klodser, tegninger, tallerkener, trafikskilte mv.*
 - *Eksempel: Taler om hvor mange børn, der er kommet og hvor mange, der mangler.*
 - *Eksempel: Bruger forholdsord til at beskrive tings placering i forhold til hinanden.*
 - *Eksempel: Anvender sammenligningsord som større, mindre, højere, kortere til at anskueliggøre ligheder og forskelle.*
- Personalet tilbyder læringsmiljøer og materialer, der muliggør erfaringer og eksperimenter med naturens kredsløb og med at genbruge, genanvende og reducere forbrug.
 - *Eksempel: Sorterer affald, tager på genbrugsstation, laver forsøg med nedbrydelighed og har kompost.*
 - *Eksempel: Konstruerer skulpturer, insekthoteller og fuglekasser af natur- og genbrugsmaterialer.*
 - *Eksempel: Synliggør vand- og elmålere, så børnene kan følge forbrug og inddrag dem i, hvad besparelser skal føre til.*
- Personalet relaterer matematiske materialer/aktiviteter til aktuelle interessante emner.
 - *Eksempel: Tæller mængder, måler, designer forme og mønstre, spiller spil, leger regellege og inddrager forklaringer og argumenter fra børnene.*
 - *Eksempel: Inddrager puttekasser, billedlotteri, puslespil, klodser, tommestokke, vægte, målebægre, termometre, terninger m.v.*
 - *Eksempel: Viser børnene, hvordan man kan sortere muslingeskaller efter farve, arrangere grankogler fra de største til de mindste mv.*
 - *Eksempel: "Hvordan vidste du, at du havde hentet nok farver til alle?"*
- Personalet hjælper børnene med at stille spørgsmål og med at tilegne sig erfaringer og viden om naturen og dens lovmæssigheder.
 - *Eksempel: Der udføres forskellige aktiviteter med sand og vand: "Hvordan føles det? Hvad sker der hvis vi blander sand og vand? Kan vi konstruere en kanal, der kan fragte vand? Hvordan bygger vi det højeste sandslot?"*
 - *Eksempel: "Hvad tror du, der vil ske, hvis vi putter alle fjerene på den ene side af vægten og en sten på den anden side?"*
 - *Eksempel: "Hvorfor tror du, det regner?"*

Pædagogik, Undervisning og Fritid (2019)